

Desfășurarea procesului de colectivizare în județul Timiș¹: 1949 – 1953

The deployment of the collectivization process in Timiș county: 1949-1953

*Raul Ionuț Rus,
Serviciul Județean Timiș al Arhivelor Naționale*

Abstract

The present article deals with relevant aspects concerning the development of the cooperativization of agriculture in the rural area of nowadays Timiș County in the first stage of this action 1949 – 1953. There are specified concrete situations referring to the setting up of the Collective Agricultural Establishments (C.A.E.) from the localities of Cenadul Mare, Lenauheim, Tomnatic, Beba Veche, Teremia Mare, Seceani, Giroc, Giarmata – Vii, Sânanđrei, Giarmata, Făget, Clopodia, Percosova, Bichigi, Giera, etc. There were also presented centralized data about the collectivization activity for the entire Timișoara Region concerning the number of the set up Collective Agricultural Establishments, the number of the peasants registered in the cooperatives and the surface of the collectivized land. There was also approached the subject of the methods used by the mass and basic organizations of the Romanian Communist Party to attract the peasants in the Collective Agricultural Establishments, the methods through which the population of the villages was "convinced to enroll in C.A.E."

Keywords: Timiș, collectivization, peasantry, agriculture, compulsory rates, C.A.E.

Studiul de față își propune să evidențieze unele aspecte însemnate referitoare la implementarea procesului de colectivizare a agriculturii în

¹ Legea pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române nr. 5/1950 a desființat județele, însă am optat pentru această sintagmă deoarece studiul de față cuprinde informații privind procesul de colectivizare în localitățile aflate cu precădere în limitele administrative ale actualului județ Timiș.

actualul județ Timiș în prima etapă² a acestei acțiuni de cooperativizare a satelor. Astfel, după încheierea lucrărilor plenarei din 3 – 5 martie 1949 prin care se hotărăște „transformarea socialistă a agriculturii” și aprobarea de către Ministerului Agriculturii de înființare a primului lot de gospodării agricole colective (G.A.C.), la 24 iulie 1949 sunt inaugurate primele G.A.C. - uri: „Zorile” din Turnișor, jud. Sibiu, „Drumul Nou” din Zăbrani, Jud. Arad, „Ogorul Roșu” din Laslea, Jud. Târnava Mare, „Victoria Socialismului” din Rășcani, Vaslui, „Tractorul Roșu” din Lunca de Jos jud. Cluj³.

La 1 august 1949 este emis Decretul nr. 319 privind înființarea G.A.C. – urilor, care conținea 2 articole: „**Art. 1.** *Se aprobă organizarea Gospodăriilor Colective.* **Art. 2.** *Gospodăriile agricole colective se vor înființa la propunerea Ministerului Agriculturii, prin hotărâri ale Consiliului de Miniștri*”.

În actualul județ Timiș, acțiunile premergătoare pentru declanșarea procesului de socializare a agriculturii încep încă de la începutul anului 1949, atunci Prefectura județului Timiș-Torontal solicita preturilor de plasă printr-o circulară, datată 5 ianuarie 1949, „să fie luate măsuri ca registrele agricole să fie puse la punct până pe 10 ianuarie, făcându-se ultimele completări în special privitor la suprafețele de teren. Primăriile care nu au registre suficiente sau dacă sunt prea distruse, vor comanda registre direct la Monitorul Oficial. Neîntocmirea registrelor agricole se va califica și sancționa ca sabotaj la planul agricol”⁴.

Imediat după lucrările plenarei din martie 1949 care a hotărât transformarea socialistă a agriculturii, Comitetul Provizoriu al Sfatului Popular al Județului Timiș transmitea un raport către Ministerul Afacerilor Interne, în care făcea următoarea precizare: „trebuie să remarcăm că o parte din țărănimea muncitoare și coloniști sunt pentru colectivizare. Avem încă un număr destul de însemnat dintre aceia care nu se împacă cu ideea

²Potrivit mai multor studii, cooperativizarea agriculturii s-a desfășurat în două etape principale: 1949-1953 și 1953-1962. Aceste etape la rândul lor au fost împărțite în mai multe stadii. Vezi în acest sens studiile lui Robert Levy: „Primul val al colectivizării: politici centrale și implementare regională, 1949-1953” și Marius Oprea „Transformarea socialistă a agriculturii: asaltul final 1953-1962” în Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi (eds.), *Tărâניה și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949-1962)*, ed. Polirom, Iași, 2005, pp. 66; 83.

³Apud, *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*, Ed. Politică, București 1969, în Octavian Roske, *Colectivizarea Agriculturii în România 1949 – 1962*

⁴Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Timiș (în continuare SJAN Timiș), fond Prefectura Județului Timiș – Torontal, dosar 16/1949, f. 104.

colectivizării agriculturii. Astfel că mai este nevoie de o lungă și intensă muncă de lămurire în sânul țărănimii sărace și mijlocașe⁵. Acesta este probabil motivul pentru care, atunci când s-a aprobat înființarea primului lot de G.A.C. – uri, nu a fost inclusă nici o comună din județul Timiș.

În urma comasărilor din anul 1949, se înființează primele două gospodării agricole cooperatiste: G.A.C. „Victoria” în comuna Lenauheim și G.A.C. „Ștefan Plăvăț”, în comuna Cenadul Mare. Gospodăria agricolă colectivă din Lenauheim a fost inaugurată în august 1949 cu 58 de familii de colectiviști, iar un an mai târziu, cuprindea 69 de familii și două cereri noi de înscriere, avea o suprafață de 303,74 ha pământ. În anul 1950 în cadrul acestei gospodării se înființează ramuri noi de producție: atelier de fierărie, atelier de rotărie și frângherie⁶.

G.A.C. „Ștefan Plăvăț” din comuna Cenadul Mare a fost inaugurată august 1949 cu un număr de 121 de familii de colectiviști. La sfârșitul anului 1950 cuprindea 147 de familii și 36 cereri pentru înscriere. Gospodăria deținea o suprafață de 707,77 ha pământ. În cursul anului 1950 s-au înființat noi ramuri de producție: albinăritul (s-a început cu 25 de familii), crescătorie de păsări cu 795 pui - rasa Lekhorn. Gospodăria mai cuprinde 14 vaci, 14 scroafe pentru reproducție⁷.

Pentru supravegherea acestor două gospodării agricole colective, Comitetul Provizoriu al județului Timiș – Torontal a desemnat pentru fiecare câte un membru responsabil cu ținerea unor ședințe lunare în cadrul gospodăriilor⁸.

Trebuie amintit faptul că anterior inaugurării celor două G.A.C. – uri în anul 1948 au fost constituite șase Stațiuni de Mașini Tractoare (S.M.T.), acestora în anul 1949 li s-a adăugat un centru regional mecanic, două școli de tractoriști și o școală de agronomi de sectoare și încă un S.M.T.. Tot în anul 1948 sunt înființate treizeci și trei de unități Gospodării Agricole de Stat (G.A.S.), care în anul 1949 prin regrupare sunt reduse la 26. Alături de cele două G.A.C. în anul 1949 sunt formate 68 de asociații pentru lucrarea terenurilor în comun, cu 2024 de membrii, agricultori săraci în marea majoritate, cu o suprafață de 3885 ha⁹.

În anul 1950 procesul colectivizării se face simțit mai pregnant, fiind constituite o serie de G.A.C. –uri. În Plasa, și ulterior din anul 1950 Raionul

⁵*Ibidem*, dosar 50/1949, f. 5.

⁶SJAN Timiș, fond *Comitetul Regional PCR Banat*, dosar 21/1950, f.138.

⁷*Ibidem*.

⁸SJAN Timiș, fond *Prefectura Județului Timiș – Torontal*, dosar 50/1949, f. 98.

⁹*Ibidem*, f. 118.

Sânnicolaul Mare, pe lângă G.A.C. din comuna Cenadul Mare, la 4 iunie 1950 este constituită Gospodăria Agricolă Colectivă „Gheorghi Dimitrov” din Beșenova Veche inaugurat cu 71 de familii; G.A.C. „Drumul lui Lenin” din Sânnicolaul Mare, inaugurat la 25 iunie 1950 cu 96 de familii; G.A.C. „Lumina” din comuna Teremia Mare, inaugurat în luna august 1950 cu 64 de familii; G.A.C. „Eroi de Stalingrad” din comuna Beba Veche cu 60 de familii; G.A.C. „30 Decembrie” din localitatea Tomnatic cu 46 de familii¹⁰.

La constituirea gospodăriei agricole din Tomnatic (Triebswetter – localitate în apropierea orașului Sânnicolaul Mare, având la vremea respectivă o populație preponderent de origine germană „șvabi”), au fost întâmpinate unele dificultăți. Astfel, într-un raport din 25 ianuarie 1950 se precizează că G.A.C. –ul este în curs de înființare, că s-au înscris deja 47 de locuitori cu câte 4 ha și că „se face o intensă muncă de lămurire pentru noi înscrieri”¹¹. Dar din raportul din 14 februarie 1950 reiese că „la înființarea G.A.C. se întâmpină greutăți” pentru că cei înscriși „s-au retras din motive necunoscute”¹². Cei care par a îngreuna lucrurile sunt coloniștii, recent împroprietăriți. După cum se consemnează la 14 martie 1950 „locuitorii (coloniștii și îndreptățiții) din această comună se lasă greu lămurii, deoarece se leagă mult de proprietatea individuală”¹³. La 25 mai 1950, tonul se înăsprește și sunt indicați nominal coloniștii care nu lucrează pământurile, dându-le ori în parte, ori în arendă, și ajung în situația critică de a nu preda cotele, refuzând categoric să le livreze. Aceleași persoane „nu vor să se conformeze nici Rezoluției C.C. al P.M.R. din 3 – 5 martie 1949 referitoare la socializarea agriculturii și înființarea gospodăriilor colective. Munca de lămurire intensă ce s-a depus până în prezent pentru socializarea agriculturii a fost zădărnicită de aceste elemente care prin agitația lor influențează formarea unor gospodării colective”¹⁴. În luna iunie a aceluiași an aceleași persoane sunt „elemente reacționare”. După mai multe încercări eșuate un raport precizează, în sfârșit: „În ziua de 13 august 1950 în comuna noastră s-a inaugurat, în cadru festiv o Gospodărie Agricolă Colectivă cu denumirea «30 Decembrie»”. În G.A.C. au intrat un număr de 46 de țărani

¹⁰SJAN Timiș, fond PCR – *Comitetul Regional Timiș*, dosar 11/1950, f. 201, 211.

¹¹Apud, S.J.A.N. Timiș, fond *Primăria comunei Tomnatic*, dosar 307/1950, f.105 – 117, în Smaranda Vultur „*Etnicitate și colectivizare în Banat: cazul comunei Tomnatic, 1949 – 1956*” în Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi (eds.), *Tărănimea și puterea ...* p.219.

¹²*Ibidem.*

¹³*Ibidem.*

¹⁴*Ibidem.*

reprezentând 46 de gospodării țărănești (18 gospodării fără pământ, 18 țărani săraci și 10 țărani săraci), doar 4% din numărul total al gospodăriilor din comună, cum rezultă dintr-o situație stabilită la data constituirii G.A.C.¹⁵. Suprafața de teren pe care o aduceau ei în colectiv era de 114 ha teren agricol, din care 104 ha teren arabil și 10 ha viță de vie. Statul mai adugă aproximativ 100 ha. Structura pe naționalități celor înscriși indica: 13 români, 15 maghiari, 19 bulgari, 6 germani. În acel moment (în august 1950) comuna avea 4713 locuitori, dintre care: 2147 germani, 1938 români, 207 maghiari, 84 bulgari, 337 alții. Din totalul de 1495 de familii, 13 erau încadrate la chiaburi, 408 la mijlocași, 123 la săraci și 443 nu aveau pământ¹⁶.

În localitatea Seceani la 4 iunie 1950 este înființată G.A.C. „Calea Socialismului”, cu un număr de 33 de familii reprezentând 59 brațe de muncă, membrii au adus în colectiv suprafața de 178 ha. În gospodăria respectivă se consemnează că „există o totală lipsă de gospodărire, nu s-a construit nimic din ce s-a planificat. G.A.C. nu constituie un exemplu pentru țărănimea muncitoare din sectorul individual, din contră după felul cum merge munca în această gospodărie putem spune că este o piedică. L-a constituire s-a încălcat linia partidului, înscriindu-se unii membrii cu promisiuni și chiar forțări făcute din partea președintelui Comitetului Provizoriu al Sfatului Comunal care a promis lui M.I de 88 de ani, intrat cu 4,64 ha că în G.A.C. nu este voie să muncească sau cum este P.M. intrată cu 5,80 ha teren, căreia nu i-a eliberat de la Sfat nici un act până nu s-a înscris în G.A.C. O cauză este și munca superficială dusă din partea comitetului raional care n-a sprijinit organizația de bază și care nu – și trăiește viața”¹⁷.

G.A.C. „Drumul lui Lenin” din comuna Făget, a fost înființată la 9 iulie 1950, formată din 54 de familii cu 82 brațe de muncă. Membrii au adus în gospodărie 95 ha, iar 63 de ha au primit din rezerva de stat, în total 158 ha. ¹⁸„Cei înscriși nu vin la muncă decât în proporție de 40 – 45%, recoltările și alte munci nu s-au făcut la timp, viața gospodăriei se desfășoară dezorganizat, la întâmplare, consiliul de conducere este slab, G.A.C. – ul nu constituie un exemplu pentru ceilalți țărani muncitori

¹⁵*Ibidem*, dosar 403/1950 – 1951, f. 305 – 307.

¹⁶*Ibidem*. Chestionare asemănătoare se elaborează la 13 martie 1951, unde se menționează că în comună sunt 403 familii de coloniști, dintre care 7 în G.A.C. și 1030 de familii de băștinași, dintre care 39 în G.A.C.

¹⁷S.J.A.N. Timiș, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat*, dosar 38A/1951, f. 124.

¹⁸*Ibidem*.

individuali. La constituire s-a călcat linia partidului, înscriindu-se unii membrii prin promisiuni, s-au primit un număr mare de salariați, cât și meseriași care nu cunosc munca agricolă”¹⁹. Pentru consolidarea gospodăriei agricole se propunea adoptarea de măsuri prin excluderea colectivștilor care au intrat din interes pentru a scăpa de pământ, cât și pe meseriași²⁰.

G.A.C. „Flacăra” din localitatea Sânanndrei inaugurată la 9 iulie 1950, era formată din 104 familii, cu o suprafață de 532 ha și 105 ha primite din rezerva de stat, în total 637 ha. După constituire se înregistrează încă 13 cereri noi de înscriere. La constituirea acestei gospodării „s-a mers pe linia să aibă un număr da familii cât mai mare, au fost înscriși salariați și coloniști nestatornici. Munca se face dezorganizat, organizația de are o activitate slabă, toate acestea au dus ca recoltele din anul acesta să fie compromise”²¹.

În comuna Giarmata în august 1950 este formată G.A.C. „Steaua Roșie”. Inițial au fost înscrise 70 de familii de colectivști, iar până în anul 1951 au fost primite încă 14 familii. Membrii au adus în gospodărie o suprafață de pământ de 422 ha, primind din rezerva de stat alte 42 ha teren arabil. La acest G.A.C. din 209 brațe de muncă „vin la muncă 25. Consiliul de conducere muncește slab. În colectiv au intrat salariați, nefiind agricultori de meserie, iar la înscriere s-au exercitat presiuni, fiind amenințați cu darea afară din funcția ce o dețineau (este vorba despre salariați), alții s-au înscris pentru a scăpa de pământ. Unii colectivști au fost înscriși cu anumite promisiuni și prin anumite metode, nu au intrat din convingere”²².

La Giarmata – Vii este constituită în anul 1950 G.A.C. „I.C. Frimu”cu 39 de familii, 76 brațe de muncă, 164 ha aduse în G.A.C. de membri și 40 ha primite din rezerva de stat. Nici această gospodărie nu a dat rezultate deoarece „consiliul de conducere nu muncește, președintele are metode străine, înjurând colectivștii, organizația de bază nu are viață”²³.

G.A.C. „Libertatea” din comuna Giroc, (înființată la 23 iulie 1950, cu 40 de familii din care 2 fără pământ, suprafața de teren adusă în colectiv era de 58,35 ha și încă 82,71 ha de la stat) „a mers slab încă de la început, nu s-a făcut o verificare temeinică a celor înscriși, figurează ca membrii si salariați care nu merg la munca câmpului. Pe lângă aceasta mai sunt unele elemente care în viața lor au făcut și fac speculă pe piața Timișorii, iar

¹⁹*Ibidem.*

²⁰*Ibidem.*

²¹*Ibidem*, f..126.

²²*Ibidem*, f..140.

²³*Ibidem.*

câțiva au patima beției, îi atrag chiaburii la câte un pahar de țuică, montându-i să facă scandal. Organizația de bază este cât se poate de slabă prin faptul că majoritatea membrilor au un trecut pătat²⁴. Printre măsurile care se propuneau pentru îmbunătățirea activității se regăsesc: excluderea din G.A.C. a celor care nu veneau la muncă sau au părăsit comuna, a elementelor instigatoare, schimbarea celor care făceau parte din consiliile de conducere, reducerea suprafeței agricole primită din rezerva de stat²⁵.

G.A.C. „Horia, Cloșca și Crișan” din localitatea Jadani (Cornești) este inaugurată la 30 iulie 1950 din 46 de familii, cu 193 ha și 60 ha primite din rezerva de stat. La acest G.A.C. „la înscriere s-au făcut la unii din ci ce s-au înscris diferite promisiuni de fostul secretar al plasei Vinga. Consiliul de conducere nu este suficient de antrenat, președintele este slab, nu are autoritate”²⁶.

În comuna Giera, s-au înscris în G.A.C. 43 de familii (din 284 gospodării individuale) din care 16 familii țărani săraci, 24 țărani mijlocași și 3 țărani fără pământ. Secretarul organizației de bază din comună menționa că „situația politică este bună în comună, spiritul între colectiviști este foarte bun”²⁷, însă la puțin timp după aceea „ca să se îmbunătățească viața organizației de bază și celelalte munci din comună, ar fi necesar să se facă o reorganizare fundamentală în această comună, începând de la conducerea organizației, însă nu se găsește un membru în această comună care să preia funcția de secretar al organizației de bază, fiindcă acest secretar al organizației nici nu vrea să audă de colectiv, la fel nici administratorul presei de ulei, este membru de partid și nu vrea să audă de G.A.C. Am căutat să propun pe altcineva, însă nu s-a găsit un element cinstit care a predat cota. În colectiv sunt 43 de membrii înscriși, dintre care 8 membrii de partid din 42”²⁸

În localitatea Cruceni din 257 de gospodării (din care 110 aparțineau țăranilor săraci, 140 țăranilor mijlocași și 7 gospodării – țărani fără pământ) s-au înscris în gospodăria agricolă colectivă 45 de familii reprezentând 18 % din totalul gospodăriilor din comună, suprafața de teren adusă în G.A.C. era de 191,72 ha adică 24 % din totalul suprafeței agricole din comună (1332 ha)²⁹. În Ciacova din 835 de familii (253 gospodării – țărani săraci, 275 –

²⁴*Ibidem*, f. 146.

²⁵*Ibidem*.

²⁶*Ibidem*, f. 144.

²⁷*Ibidem*, dosar 50/1951, f. 20.

²⁸*Ibidem*, dosar 35/1950, f. 6.

²⁹*Ibidem*, f. 44.

țărani mijlocași, 241 diverse gospodării și 66 gospodării chiaburești) s-au înscris în gospodăria agricolă 83 de familii (7 familii țărani săraci, 71 familii țărani mijlocași și 5 familii țărani fără pământ), aducând în G.A.C. o suprafață de 380,79 ha reprezentând 10,4 % din suprafața totală (3656 ha) și 14,3% din suprafața arabilă (2651ha.). Referitor la numărul celor înscriși în G.A.C. instructorul regional își exprima indignarea deoarece „față de numărul de membri pe care îl are organizația de bază cât și organizația de masă, cei înscriși în gospodărie sunt puțini”³⁰.

În localitatea Percosava gospodăria agricolă din comună s-a format din 36 de familii, însă „deși în comună este o atmosferă bună, țăranimea muncitoare în marea ei majoritate așteaptă cu nerăbdare să vadă succesele muncii în gospodărie, lucru ce le va înlătura neîncrederea pe care o mai au față de munca și rezultatele în G.A.C.. Chiaburimea, în mod indirect, prin diferite cozi de topor caută să întărească și să dezvolte în sânul țăranimii muncitoare neîncrederea față de G.A.C., folosind în acest sens contradicțiile dintre coloniști și băștinași. De fapt băștinașii s-au înscris în G.A.C. în număr foarte mic, o mare parte din ei au format întovărășiri de tip T.O.Z.. Relațiile dintre G.A.C. și T.O.Z. sunt distanțate”³¹.

În Clopodia, gospodăria agricolă a fost formată din 40 de familii, dar „atmosfera politică în privința formării G.A.C. se prezintă în felul următor: majoritatea țăranilor muncitori privesc cu pasivitate și neîncredere această acțiune, așteptând rezultatele muncii în G.A.C.. Chiaburii nu se manifestă fățiș, însă prin uneltele lor, țărani muncitori (foști fie legionari, fie maniști), dar și prin preotul satului caută să semene neîncredere în rândul țăranilor muncitori cinstiți”³².

Satul Breștea din raionul Deta în anul 1950 era compus din 220 gospodării din care: 12 țărani fără pământ, 91 gospodării ale țăranilor mijlocași, 99 gospodării chiaburești și 19 gospodării diverse. Satul dispune de 941 teren, din care 779 ha arabil. În gospodăria agricolă colectivă constituită în cursul anul 1951 s-au înscris 19 gospodării, adică 8,06% din numărul total al gospodăriilor din comună. Cei înscriși în gospodărie au adus 89,71 ha și 53 de brațe de muncă. Totodată în comună din 25 de membri de partid în colectiv s-au înscris 19, ceea ce reprezintă 60% din numărul total al membrilor³³.

³⁰*Ibidem*, f. 71.

³¹*Ibidem*, dosar 50/1952, f. 204.

³²*Ibidem*, f. 219.

³³*Ibidem*, dosar 44/1950, f. 6-7.

La 23 iulie 1950 este întemeiată G.A.C. din satul Bichigi, cu 29 de familii și 42 brațe de muncă. Membrii au adus 56 ha de teren și de la rezerva de stat gospodăria a fost înzestrată cu 117 ha. Acest G.A.C. „încă de la început a mers slab din cauză că cei înscriși au fost insuficienți lămurii, lucru care s-a putut vedea cu ocazia strângerii inventarului agricol. Fostul secretar al organizației de bază din sat a promis la unii <țărani>posturi, iar la alții pânză sau porumb de care aveau nevoie cei care urmau să se înscrie. Pe lângă aceasta cu ocazia înscrierilor a făcut și amenințări, cum de exemplu lui T. Serafim *ia* spus că dacă nu se va înscrie a fi ridicat, iar casa lui va fi transformată în sediul G.A.C. Gospodăria tot timpul a mers slab, colectivității nu veneau la muncă, din care cauză recoltatul cerealelor nu s-a făcut la timp, iar o parte în porumb s-a compromis. Viața de partid în organizația de partid este slabă. Aceasta se datorează în primul rând raionului de Partid care nu a căutat să dea un sprijin mai temeinic organizației de bază și organizatorului de partid care a fost destul de slab”³⁴.

În ceea ce privește sectorul de stat al agriculturii la 24 octombrie 1950, cele 26 de G.A.S. – uri aveau o suprafață agricolă de 56000 ha și un număr de 5000 salariați, iar în cadrul acestora sunt înființate 96 de ferme³⁵. Inventarul agricol era format din: 340 tractoare, în funcțiune 298; pluguri 308 bucăți în funcțiune 270; din 350 semănători erau în stare de funcționare 335; selectoare 46 în stare de funcționare, treere 58 în stare de funcționare³⁶. În aprilie 1951 prin reorganizare numărul loe este redus la 20, cu o schemă de personal care cuprindea 20 de directori aministrativi, 14 directori politici și 306 membrii de partid. Pe lângă aceste 20 de gospodării agricole de stat au fost constituite 20 de organizații de bază cu 4305 muncitorii permanenți³⁷. Inventarul agricol al stațiunilor de mașini tractoare consta din: 429 tractoare din care în stare bună 381; pluguri 456 din care au fost reparate 436; grape 438 bucăți în stare de funcționare 408. Stațiunile de mașini tractoare aveau în plan pentru toamna anului 1950, în ceea ce privește arăturile și însămânțările 89.430 ha, din care până în luna septembrie realizaseră 17850 ha³⁸. Au fost organizate 611 centre de reparat unelte agricole, 948 centre pentru condiționarea semințelor și 1062 centre pentru tratarea semințelor³⁹.

³⁴*Ibidem*, dosar nr. 38A/1951, f.121

³⁵*Ibidem*, dosar 20/1950, f.45.

³⁶*Ibidem*, f. 39.

³⁷*Ibidem*, dosar 37/1951, f. 22.

³⁸*Ibidem*, f.40.

³⁹*Ibidem*, f.35.

În sectorul particular exista următorul inventar agricol: 453 pluguri pentru tractoare, 28898 cai, 7254 boi, 1673 vaci, 83 selectoare, 1256 treere, 506 ateliere de fierărie, 54 ateliere mecanice.

Referitor la sectorul gospodăriilor colective, în Regiunea Timișoara în octombrie 1950 erau deja constituite 68 de G.A.C. – uri, cu 4163 de familii (4,4% din numărul total de familii de țărani din regiune). Cei înscriși în G.A.C. - uri erau 326 familii fără pământ, 1883 familii de țărani săraci și 1957 familii de țărani mijlocași. Pe naționalități situația se prezenta astfel: 54% erau români, 25% maghiari, 8,16% sârbi, 0,65% germani, 1,5% bulgari, iar restul alte naționalități. Suprafața totală de pământ a acestor G.A.C. – uri era de 21342 ha, ceea ce reprezenta 4% din suprafața totală a Regiunii Timișoara⁴⁰. Starea acestor gospodării era caracterizată astfel de organele locale ale partidului: „bune – 16, mediocre – 35, slabe – 17”. Pentru consolidarea celor 17 gospodării colective considerate slabe, se propuneau excluderea unui număr de 133 de familii: 50 familii excluse pentru atitudini dușmănoase, 83 de familii îndepărtate pentru faptul că au părăsit comunele respective, precum și alți membrii înscriși cu promisiuni, „din care cauză nu și-au adus pământul și inventarul tot, de asemenea nu au venit nici la munca câmpului”⁴¹. Totodată reușiseră să se strecoare printre membrii G.A.C. și 6 chiaburi la G.A.C. – urile din localitățile: Mănăștur, Comloșul Mic (inaugurată în anul 1950, cu 59 de familii), Diniș (inaugurată în martie 1950 cu 152 de familii și 791 ha de pământ) și Foeni (inaugurată în anul 1950 cu 59 de familii).⁴²

Suprafața adusă în colectiv de cei înscriși a fost de 16796 ha, iar pământul cu care au fost înzestrate gospodăriile agricole din rezervele de stat a fost de 4546 ha, astfel gospodăriile colective din regiune însumau în total 21343 ha, ceea ce reprezenta, în anul 1950, doar 5% din suprafața totală a terenului arabil particular din Regiunea Timișoara⁴³. Brațele de muncă în număr de 7921 au fost repartizate în 142 de brigăzi, împărțite la rândul lor în 532 de echipe⁴⁴.

Odată cu înscrierea în gospodăriile agricole a fost colectat de la membrii și următorul inventar agricol viu: cai – 1582, mânji – 105, boi – 51, bivoli – 3, tineret bovin – 15, măgari – 1, și inventarul mort format din: pluguri – 1413, grape – 1207, prășitoare – 988, semănătoare păioase – 213,

⁴⁰*Ibidem*, dosar 21/1950, f.19,100.

⁴¹*Ibidem*, dosar 38A/1951, f.119.

⁴²*Ibidem*, f. 7.

⁴³*Idem*, dosar 20/1950, f.62.

⁴⁴*Ibidem*.

semănătoare pentru porumb – 117, secerătoare – 101, greble mecanice – 24, tăvălugi – 49, treer – 34, batoze porumb – 109, căruțe – 1452, hamuri – 1642, sănii – 64, cositoare – fân – 7, tractoare – 2, râșnițe – 2, uruitoare – 1, polidiscuri – 1⁴⁵. De asemenea la 30 septembrie 1950 în Regiunea Timișoara au fost înființate 210 întovărășiri cu o suprafață agricolă de 11475 ha⁴⁶.

La sfârșitul anului 1950, în luna decembrie la Timișoara a avut loc o întâlnire a președinților de G.A.C. –uri, directori de S.M.T. cu o delegație din Uniunea Sovietică formată din delegați colhoznici, muncitori de la S.M.T. – uri. Aceștia au explicat cum în procesul de colectivizare a agriculturii în URSS „în anul 1930, partidul și guvernul au luat măsuri de represiune împotriva chiaburilor, evacuându-i în Siberia și întreaga lor avere a fost trecută la colhozuri. Astfel, s-a deschis un drum larg pentru construirea unei vieți bune”⁴⁷; în anul 1951 începe deportarea chiaburilor din sud – vestul României în Bărăgan.

Una dintre problemele cele mai grele cu care s-au confruntat atât gospodăriile agricole colective, cât și gospodăriile agricole de stat după constituire, fost aprovizionarea cu furaje. Astfel, în sectorul gospodăriilor agricole colective deficitul de furaje la nivelul anului 1950 era următorul: paie – 417400 kg., fân – 1369890 kg., porumb – 782202 kg., tulleie – 121900 kg.; gospodăriile agricole de stat aveau un deficit de porumb de 1300 vagoane⁴⁸. Acest deficit s-a datorat cu precădere datorită insuficienței suprafețelor agricole însămânțate din sectorul cooperatist al agriculturii.

Situația suprafețelor de teren însămânțate în toamna anului 1950 în sectorul gospodăriilor individuale și cele al gospodăriilor colective se prezenta astfel⁴⁹:

A. Sector particular - Însămânțări toamnă - anul 1950

Nr. crt.	Raion - Oraș	Grâu - ha	Secară - ha	Borceag - ha	Rapiță - ha	Orz - ha	Total însămânțări raion - ha
1	Deta	47725	855	357	1206	7960	58119
2	Lugoș	44469	2537	129	-	3216	50351
3	Sănnicolaul Mare	40250	703	113	-	6549	47618
4	Timișoara	51108	1089	316	14	8764	61261

⁴⁵*Ibidem.*

⁴⁶*Ibidem*, f.41.

⁴⁷*Ibidem*, f. 106.

⁴⁸*Ibidem*, f. 63.

⁴⁹*Ibidem*, dosar 20/1950, f.36.

5	Lugoj - oraș	1150	65	5	-	150	1370
6	Timișoara - oraș	1722	33	22	-	350	2127
	Total	186434	5253	941	1220	26998	220846

B. Sector Gospodării Agricole Colective - Însămânțări toamnă - anul 1950

Nr. crt.	Raion - Oraș	Grâu - ha	Secară - ha	Borceag - ha	Rapiță - ha	Orz - ha	Total însămânțări raion - ha
1	Deta	1286	37	90	77	211	1702
2	Lugoj	427,36	76	19	-	57	579,36
3	Sânnicolaul Mare	1433	41	183	-	254	1921
4	Timișoara	1944	110	166	6	281	2607
5	Total	5090,36	264	458	83	803	6081,36

După cum se poate vedea din aceste situații comparative privind lucrările de însămânțări de toamnă, în anul 1950 suprafața cultivată de sectorul particular era net mai mare, decât cea cultivată de gospodăriile agricole colective. Însă pe parcursul anilor ce vor urma acest raport se schimba în favoarea G.A.C. – urilor.

În ceea ce privește colectarea „inventarului viu și mort” în sectorul G.A.C., la sfârșitul anului 1950, din 68 de gospodării agricole constituite, în 53 se reușise strângerea acestuia. Însă în această acțiune au fost întâmpinate și greutăți. La Gospodăria Agricolă Giarmata colectiviștii s-au opus la predarea vitelor, la G.A.C. Ianova 6 dintre membrii colectivului au refuzat să predea caii. În comuna Periam un colectivist a refuzat să predea caii, în Petrovaselo 10 colectiviști au avut tendința să-și vândă boi, iar doi colectiviști chiar i-au vândut, în localitate Iecea Mare un colectivist a fugit din comună când a fost să predea inventarul⁵⁰.

La G.A.C. Teremia Mare președintele comitetului refuză să predea un cal, la G.A.C. Becicherecul un colectivist a fugit din comună cu un cal și căruță, la G.A.C. Beregsăul Mic un colectivist a vândut caii în loc să-i aducă în colectiv, la G.A.C. Comloșul Mare 3 colectiviști refuză să predea cai, la G.A.C. Sânaandrei 6 colectiviști refuză să predea caii⁵¹. Aceste cazuri de sustragere de la predarea inventarului sunt puse pe seama faptului că „nu s-a dus o muncă destul de susținută și combativă în cadrul organizațiilor de bază și în organizațiile de masă, ceea ce a determinat pe unii colectiviști să

⁵⁰*Ibidem*, f.39-41.

⁵¹*Ibidem*, dosar 21/1950, f. 20-21.

profite de slăbiciunea noastră, să nu aducă în întregime vitele și chiar să le vândă”⁵².

În martie 1950, deși era pe cale de constituire la Iecea Mică un G.A.C. „președintele Comitetului Provizoriu Buzatu I. deși s-a înscris în colectiv, și-a vândut caii și a provocat o atitudine confuză în sânul maselor ceea ce a determinat Comitetul Plășii Jimbolia de a amâna înființarea gospodăriei agricole din comună”⁵³.

Metodele utilizate de către organizațiile de bază și de masă ale Partidului Comunist Român pentru atragerea țăranilor în gospodăriile agricole colective au cunoscut diferite forme, de la promisiunile de scutire de la impozite și cote, la constrângeri și amenințări, în multe cazuri nu au avut nimic de-a face cu liberul consimțământ, „în munca de colectivizare s-au făcut și greșeli cauzate de lipsa de antrenare a organizațiilor de masă în munca de constituire a gospodăriilor agricole. În alte cazuri în constituirea G.A.C. – urilor din primăvara anului 1950, comunele în care au fost propuse pentru a se înființa colective era o adevărată bătălie de activiști și agitatori, fiind cazuri când într-o comună din acestea se întâlneau 10 – 15 activiști.

În comuna Peciul Nou unde în ziua semnării actului de constituire nu au semnat decât numai 16 țărani înscriși, urmând ca după aceea timp de 2 zile să se ducă muncă de lămurire pentru a semna și ceilalți. În comuna Beba Veche, tovarășul Baba, instructor de plasă la Sânnicolaul Mare, a promis președintelui G.A.C. că nu va trebui să aducă mînzul în G.A.C., în acest fel s-a produs o serie de greutăți cu adunarea inventarului viu. În comuna Stamora Germană secretarul organizației de bază P.M.R., tovarășul Kelemen a promis țăranilor intrați fără pământ în G.A.C. că vor primi și ei grădini, așa cum arată statutul pentru fiecare colectivist. Desigur și în acest sens am avut greutăți pentru a lămuri aceste lucruri. În comuna Ianova membrii G.A.C. nu au vrut să aducă mînjiile la adunarea vitelor, deoarece spuneau că acest lucru nu prevede statutul, în urma acestui fapt am dus o muncă intensă de lămurire în rândul colectivizatorilor și cu mari greutăți am reușit să-i facem să aducă. În comuna Teremia Mare la țăranii care au intrat în G.A.C. fără pământ la fel li s-a promis că vor primi și ei grădini, 0,25 ha, așa cum prevede statutul. Din cauza acestor promisiuni când s-a arătat că cei fără pământ nu primesc grădină, am avut cazuri când aceștia s-au retras înainte de constituirea gospodăriei agricole colective.

⁵²*Ibidem.*

⁵³S.J.A.N. Timiș, fond *Prefectura Județului Timiș – Torontal*, dosar 10/1950, f. 14.

În comuna Comloșul Mare „s-au făcut unele promisiuni din partea tovarășului Clej, la fosta plasă Jimbolia, care a promis la doi țărani că poate intra în G.A.C. cu un cal și unul poate să-l vândă, iar în această privință am avut mari greutăți cu adunatul vitelor. Tot în această comună au fost primiți în G.A.C. unul numai cu 2,5 ha, iar inventarul și restul de 7 ha nu a adus în G.A.C. spunând ulterior că este al soției. În comuna Mănăștur au fost primiți 16 salariați din totalul de 33 familii, s-a muncit greșit, iar acum nu are G.A.C. – ul brațe de muncă. În comuna Cutina a fost constituit G.A.C. numai cu 24 familii în care una nu a muncit deloc la G.A.C. Au fost primiți și chiaburi în gospodăriile agricole colective...”⁵⁴. În comuna Giera „am organizat dintre cei mai buni membrii care s-au înscris în colectiv să meargă cu munca de lămurire, pentru atragerea de noi membri în G.A.C.”⁵⁵

Într-un raport informativ se consemnau următoarele aspecte cu privire la derularea procesului de socializare a agriculturii: „în munca de formare a G.A.C. am avut o serie de lipsuri atât din lipsa de experiență în acest domeniu, cât și unii tovarăși în tendința de a face cât mai multe gospodării colective au mers pe calea rezistenței ușoare făcând unele promisiuni, iar în unele cazuri trecând la acțiuni stângiste. În unele comune s-a aglomerat atât numărul activiștilor de partid, cât și al activiștilor al organizațiilor de masă, care au dus ei înșiși munca de lămurire de la țaran la țaran, fără a folosi metoda de a organiza instruirii și a antrena pe membrii de partid, pe membrii organizațiilor de masă de a duce ei munca de lămurire. Folosind aceste măsuri am dat aspectul de a forța pe țararii muncitori de a se înscrie în G.A.C. Aceasta s-a întâmplat mai mult în comunele: Cărpiniș, Variaș, Biled”⁵⁶.

În comuna Covaci, secretarul organizației de bază a amenințat pe fierarul din comună că „dacă nu intră în G.A.C. va fi dat afară din casa lui. Acest fierar s-a înscris în G.A.C.. Un alt caz de slăbiciune îl avem la G.A.C. Cutina. Această gospodărie fiind constituită numai cu 24 de familii. Cu toate că este o gospodărie agricolă colectivă înființată din primăvară, nu s-a reușit mări nr. de familii”⁵⁷. În comuna Comloșul Mare, instructorul de plasă, tovarășul Clej Dumitru, în ziua semnării actului de constituire a gospodăriei agricole colective din comună, a îndemnat pe secretarul organizației de bază Badea, să semneze în locul colectivistului Gheorghevici N., care era plecat din comună în aceea zi și în urma acestui fapt Gheorghevici N. nu vrea să

⁵⁴*Ibidem*, f.176.

⁵⁵*Ibidem*, dosar 35/1950, f. 6.

⁵⁶*Ibidem*, dosar 21/1950, f. 188.

⁵⁷*Ibidem*, dosar 38/1951, f. 67–68.

aducă și calul în G.A.C., deși pământul este comasat și suntem nevoiți ca acestuia să i se dea pământul pe motiv că nu a semnat actul de constituire și deci nu este membru G.A.C.”⁵⁸.

La colectivele din Cenad și Biled „organizațiile nu s-au ocupat îndeajuns cu membrii G.A.C. pentru ridicarea nivelului politic și ideologic, nu s-a dus în destul de mare măsură lupta față de dușmanul de clasă ajungând ca chiaburii pe lângă zvonurile și minciunile pe care le lansează în comunele din jur, mai spun că statul le ridică tot grâul și nu lasă nici mâncare, face și stricăciuni rupând pari de vie și trecând cu căruța prin semănături. Oamenii muncii din G.A.C. demasc acești dușmani ai satului cu articole și caricaturi la gazetele de stradă”⁵⁹.

În primele luni ale anului 1951 în localitățile Pișchia și Bethausen, nu erau condiții pentru înființarea de gospodării agricole colective, deși s-au făcut demersuri în acest sens, deoarece starea populației nu era încă propice pentru demararea acțiunilor respective⁶⁰.

În anul 1951 Secția Agrară din cadrul Sfatului Popular Regional Timișoara, prezenta un raport privind starea de spirit a populației din unele localități după cum urmează:

- Liebling – cetățenii se eschivează, că dacă au primit pământ ei vor să fie lăsați în pace, să muncească pământul cum știu ei , să nu meargă cu șaica la cazan, mai bine să moară de foame. O serie de coloniști pentru a nu se înscrie în G.A.C. părăsesc comuna.

- Giulvăz – 12 familii și-au retras cererile, organizația de bază și organizația de masă nu trăiesc, nu se duce muncă de lămurire suficientă înființarea G.A.C. – ului. Poziția populației este că în primul rând să vadă cum merg colectivele din comunele apropiate.

- Giera – sunt tendințe de retragere din gospodărie, lipsește munca de lămurire, țăranii motivează că dacă este bine în G.A.C. de ce nu se înscriu membrii de partid. Biroul organizației de bază nu este înscris în G.A.C.

- Bulgăruș - majoritatea populației comunei este formată din germani. Tendința anul acesta este să rămână țăranii individuali, că au înșămânțat individual”⁶¹.

În prima parte a anului 1952 numărul gospodăriilor agricole crește la 72, având un număr de 4628 familii de țăranii săraci și mijlocași, suprafața

⁵⁸*Ibidem*, dosar 21/1950, f.189.

⁵⁹*Ibidem*, f. 137.

⁶⁰*Ibidem*, f. 35, 44.

⁶¹*Ibidem*, dos. 38/1951, f. 1.

agricolă cumulată ajunge la 22382 ha, din care 4535 ha fuseseră distribuite din rezerva de stat, donată G.A.C. – urilor de către Ministerul Agriculturii. În septembrie 1952 sunt înființate alte 3 gospodării agricole colective la Utvin, Carani, Liebling. În raionul Deta în octombrie 1952 din 50 de localități cât cuprindea raionul, în doar 3 localități nu erau constituite gospodării sau întovărășiri de tip T.O.Z.⁶² În anul 1952 în regiunea Timișoara funcționau un număr de 88 întovărășiri agricole de tip T.O.Z.⁶³.

Pentru constituirea acestor gospodării agricole a fost nevoie să se realizeze comasarea terenurilor celor înscriși și să fie dislocați 12288 locuitori, din care 2457 țărani săraci, 7988 țărani mijlocași și 1843 chiaburi⁶⁴. Din cele 72 de gospodării agricole colective „7 asemenea gospodării au mers slab atât din punct de vedere politic, cât și din punct de vedere al organizării muncii: Giroc, Cutina, Orțișoara (înființat la 17 noiembrie 1950 din 51 de familii, 213 ha și 60 ha primite din rezerva de stat)⁶⁵, Jadani, Banloc (constituit din 44 de familii în anul 1950),⁶⁶ Seceani (inaugurat în august 1950 cu 75 de familii)⁶⁷, Șemlacul Mic (înființat în anul 1950 cu 53 de familii)⁶⁸. Cauzele au fost: insuficiența brațelor de muncă, fuga de munca de răspundere, participarea slabă la viața organizației de bază și la efectuarea zilelor de muncă în cadrul gospodăriei”⁶⁹.

În noiembrie 1951 este înființată Comisia Regională de Construcții pentru Gospodăriile Agricole Colective, fiind planificate pentru a se construi 17 grajduri, 12 cocini pentru porcine, 20 cotețe pentru păsări, 4 saivane, 8 magazii, 7 pătule, 11 remize, 3 îngrășătorii pentru porci, 4 ateliere și 4 silozuri. Dintre acestea s-au realizat 4 grajduri (2 au fost reparate la G.A.C. Ghilad și G.A.C. Ianova, 2 noi la G.A.C. Dinaș și Beregsăul Mic). Din cele 12 cocini a fost construită una singură, au fost construite 2 cotețe din 20 planificate la G.A.C. Becicherecul Mic și Biled, din 8 magazine planificate a fost construită una singură la G.A.C. Ianova. La construirea pătulelor situația se prezintă mai bine, în sensul că din 8 pătule planificate s-au construit 6 la G.A.C. – urile din comunele: Checea, Dinaș, Parța, Cenei, Iecea Mare, din remize 11 remize au fost construite 3 la G.A.C.

⁶²S.J.A.N. Timiș, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 37/1952, f.217.

⁶³*Ibidem*, f. 179.

⁶⁴SJAN Timiș, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat*, dosar 38A/1951, f.121.

⁶⁵*Ibidem*, 21/1950, f.139.

⁶⁶*Ibidem*, f.131-135.

⁶⁷*Ibidem*.

⁶⁸*Ibidem*.

⁶⁹*Ibidem*, dosar 38A/1951, f. 76.

Ianova, Bodo, Iecea Mare, din 3 îngrășătorii nu a fost construită nici una, iar din 4 ateliere a fost construit unul singur la G.A.C. Satchinez⁷⁰.

Un referat al Comitetului Regional Timișoara, Secția Agrară, datat 30 martie 1951, prezintă situația dezastruoasă din unele gospodării agricole din regiune unde colectivității pur și simplu nu au ce mânca. Cazuri de acest fel se semnalează în raionul Lugoj, la colectivele din localitățile Săceni, Țipari și Bichigi. La fiecare dintre acestea, existau un număr de 10 – 15 familii care flămânezesc. În raionul Deta, la G.A.C. – urile din Banloc, Denta, Stamura Germană, Ghilad, Tolvădia, Dolați și Șemlacul Mic, între 10 și 25 de familii de colectiviști necesită ajutoare alimentare. Spre exemplu, familia compusă din 7 persoane a lui Curchi I. Membru colectivist la G.A.C. Ghilad, suferă de foame. Trei dintre copiii acestuia au mers de mai multe ori în localitatea Ciacova pentru a cerși mâncare pe stradă. Pe 27 martie 1951, colectivității de la G.A.C. Ghilad au refuzat să mai meargă la muncă și i-au amenințat cu moartea pe președintele colectivului și pe brigadier. La G.A.C. Moravița, 8 colectiviști nu au ce mânca, cu toate că au venit permanent la lucru. În raionul Timișoara la G.A.C.-urile din Orțișoara, Călcea, Jadani, Murani, Covaci, Ianova, Giarmata și Bazoșul Vechi, numărul familiilor care necesită ajutoare alimentare variază între 10 și 15. Colectiviștii din Orțișoara și Jadani, au ajuns să muncească cu ziua pe la chiaburi pentru a avea ce mânca⁷¹.

Propaganda oficială prezenta procesul de transformare socialistă a agriculturii ca un proces logic și necesar pentru creșterea productivității în agricultură, obținerea unor recolte bogate și, implicit, creșterea nivelului de trai al țărănimii⁷². În realitate, în primăvara anului 1951 în Regiunea Timișoara situația era dezastruoasă. Din cele 68 de G.A.C. – uri existente la acea dată, în 24 dintre ele există familii de colectiviști care flămânezesc. În total 363 de familii de colectiviști se confruntă cu lipsa hranei⁷³.

Predarea cotelor obligatorii rămâne și pentru gospodăriile colective în continuare o problemă spinoasă, multe dintre acestea se aflau în imposibilitatea de a realiza cotele impuse. Comuna Tolvădia a fost planificată pentru predarea cotei cu 23 de vagoane, însă „s-au realizat 1,5

⁷⁰*Ibidem*, dosar 38/1951, f. 61.

⁷¹*Ibidem*, f. 10-11.

⁷²Eugen Mioc, *Comunismul în Banat (1944 – 1945). Dinamica structurilor de putere în Timișoara și zonele adiacente, vol. I 1944 – 1956*, ed. Excelsior Art. Timișoara, 2007, p. 225.

⁷³S.J.A.N. Timiș, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat*, dosar 38/1951, f. 11.

vagoane. S-a ținut instructaj cu agitatorii despre importanța cotei și au fost trimiși pe teren ca să ducă muncă de lămurire în sânul țărănimii sărace și mijlocașe ca să predea cote, dar nu găsești adevărați agitatori care au predat cota, în permanență vin îndrumători de la C.S.C., cheamă țărănimea la sfatul popular, pe chiaburi îi strâng, însă rezultatele sunt slabe, colectiviztii ridică problema că ei nu au ce mânca, de unde să predea cota”⁷⁴.

În localitatea Dejan se ridică problema „de unde să se predea cota dacă nu au, nu s-a făcut porumb, în special membrii G.A.C.. S-a făcut o mare greșeală din parte activiștilor când s-au inaugurat G.A.C. – uri, promiteau mult acelor care intrau în G.A.C., că aceia care intră în colectiv este scutit de cotă și acum trebuie să predea și ei cota”⁷⁵.

În localitatea Seceani, membrii G.A.C. nu au predat cotele, motivând că ei au intrat în colectiv „că așa li s-a spus de la început, că dacă vor intra în G.A.C. nu vor mai preda statului nimic”⁷⁶. În Ivanda au fost descoperiți chiaburi care au ascuns recolta de porumb ca să nu predea cota. „Chiaburilor le-a fost luată recolta ascunsă, li s-a făcut acte și au fost înaintați parchetului. Au fost demascați în grupuri prin comună de către membrii de partid și urmează să-i demaște public la adunări”⁷⁷.

De asemenea se observă că tendința „multora din cei care se înscriu în G.A.C. este de a scăpa de predarea cotelor obligatorii, pentru ca mai târziu să se angajeze ca salariați la diferite instituții de la oraș. Asemenea cazuri avem la Beșenova Veche – 21, Comloșul Mare – 11, Comloșul Mic – 14, Lenauheim – 29, Periam – 29, Saravele – 26, Sânnicolaul Mare – 26”⁷⁸.

Un document de partid emis în toamna anului 1952 descrie abuzurile care s-au comis asupra țăranilor pentru a-i determina să se înscrie în colectiv sau în T.O.Z. : impunerea unor cote obligatorii foarte mari pe care țăranii nu le puteau achita, folosirea unor metode coercitive (violența fizică și psihică), rechiziții de animale sau lucruri din casă pentru impozite neplătite, sigilări de locuințe, țăranii fiind nevoiți să doarmă sub cerul liber, până semnau cererea de înscriere în G.A.C., colectări abuzive de produse agricole „până la ultimul bob”, țăranii fiind lăsați să moară de foame, amenințări cu arestarea etc. Căruțele cu obiectele confiscate din gospodăriile anumitor țărani erau plimbate din sat în sat pentru intimidarea celor recalitrânți. Unii responsabili cu colectările au proferat la adresa țăranilor amenințări de

⁷⁴*Ibidem*, dosar 35/1950, f. 10.

⁷⁵*Ibidem*.

⁷⁶*Ibidem*, f. 18.

⁷⁷*Ibidem*, f. 10.

⁷⁸S.J.A.N. Timiș, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 34/1951, f. 15.

genul: „pentru ca țărani să-și predea cotele, putem aplica orice măsură, le putem lua și măselele din gură sau „pentru un kilogram de boabe nepredat la colectare, un kilogram de boarfe confiscate sau un an de închisoare”⁷⁹. Și în Regiunea Timișoara s-au comis astfel de abuzuri. Spre exemplu, echipele de colectori din localitățile Deta, Dudești, Oravița prin violări de domiciliu, au ridicat și ultimele cantități de cereale, chiar și de la țărani care și-au predat integral cotele⁸⁰. În localitatea Partoș, țăranul sărac Martin Dumitru, a fost „la lucru la GAS Teremia Mare. Întorcându-se acasă a spus familiei că este numai înșelătorie tot ce se spune despre G.A.C. – uri, deoarece chiar el a văzut în Teremia Mare cum de la anumiți colectiviști li s-au luat pentru impozit toate lucrurile din casă și nu mai pe ce dormi. Țăranul respectiv este și membru de partid și este înscris și la colectiv”⁸¹.

Însă semnificativ este cazul activistei Moșuț E., care a efectuat percheziții domiciliare în comunele Gladna Română, Bethausen, Dudești, Ohaba Română, însoțită de organele de miliție, sub pretextul căutării unor arme de foc. A percheziționat chiar și gospodăriile unor țărani săraci, care posedau 2-3 ha și a confiscat ultimele cereale, chiar și de la cei care își predaseră cota⁸².

Atitudinea țăranimii înstărite față de socializarea agriculturii și predarea cotelor obligatorii „nu se manifestă fățiș, dar lucrează prin elementele țăranimii sărace ce încă mai trăiește sub influența lor. Chiabura Foale I. din Buziaș a fost înaintată pentru nepredarea cotelor obligatorii. Cu ocazia percheziției s-au găsit la ea tutun de contrabandă, brichete nemarcate, cărți și broșuri cu caracter legionar⁸³. În localitatea Hezeriș „în dimineața zilei de 04.03.1951, când secretarul sfatului popular comunal mergea spre serviciu, a găsit 7 bucăți de manifeste cu următorul conținut: «trăiască partidul lui Maniu, al lui Tito». Pe un alt manifest era desenat semnul electoral folosit în anul 1946 de Iuliu Maniu, iar pe altele câte un câine următoarea mențiune: «Notarul nostru este un câine, referentul Vânzurar V. este o vulpe»”⁸⁴.

În comuna Tomnatic în curtea președintelui sfatului popular al comunei a fost găsit un plic conținând o scrisoare în limba germană scrisă cu litere gotice, în care un cetățean semnează „DerSchwarseMein – Omul

⁷⁹Idem, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat*, dosar 1/1952, f. 201-202.

⁸⁰Eugen Mioc, *op. cit.*, p. 226.

⁸¹S.J.A.N. Timiș, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 34/1951, f. 50.

⁸²Idem, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat*, dosar 7/1952, f.215.

⁸³Idem, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 34/1951, f. 15.

⁸⁴*Ibidem*, f. 27.

negru” care amenință pe președinte că zilele îi sunt numărate, că nu va trece mult până când va trebui să dea socoteală de faptele lui, spunându-i că este trădător al neamului german. Desigur a făcut aluzie la faptul că tovarășul și-a schimbat numele din Rassner în Roman”⁸⁵. În comuna Topolovățul Mare chiaburii Curtianu C. și Seculi M., ambii au lansat zvonul că vin americanii și cei care s-au înscris în G.A.C. – uri și întovărășiri își vor pierde pământul și vor fi împușcați. Consecința: 23 de tovarăși care și-au depus cereri pentru a fi admiși în colectiv și-au retras cererile⁸⁶. În satul Chizătău situația se prezintă puțin altfel, un chiabur a mers la președintele sfatului pentru a fi primit în G.A.C., s-u ivit certuri între ei, președintele l-a lovit pe chiabur în cap care supă 4 zile a decedat⁸⁷.

În februarie 1953 în Regiunea Timișoara erau deja înființate 130 de G.A.C. – uri, cu un număr de 14293 de familii. Suprafața totală care aparținea G.A.C. – urilor era de 70880 ha. Cei înscriși în G.A.C. – uri, după categoria socială, erau 1645 familii – țărani fără pământ, 3891 familii – țărani săraci, 8758 – familii țărani mijlocași. Pe lângă gospodăriile agricole deja existente, în cursul anului 1952 se intenționa constituirea de încă 20 de G.A.C. – uri în comunele: Cadăr, Pădureni, Belinț, Sculia, Ciavoș, Gherman, Hodoș etc. Cele 14293 de familii înscrise în colectiv au fost împărțite în 396 brigăzi de câmp, 30 brigăzi mixte – zootehnice, 22 brigăzi legumicole, la rândul lor aceste brigăzi erau formate din 3168 de echipe cu 28519 brațe de muncă⁸⁸. Fuseseră întemeiate, de asemenea 98 întovărășiri agricole cu 3590 familii și o suprafață de 14515 ha. Împreună G.A.C. – urile și T.O.Z. – urile dețineau 12,8% din numărul total de familii de țărani din regiune și 9,4% din suprafața agricolă⁸⁹. Din 36 de gospodării agricole au fost excluse 123 familii de chiaburi, din 14 G.A.C. – uri au fost excluse 58 de familii de țărani săraci sau mijlocași, pentru neparticiparea la munca câmpului sau pentru refuzul de a aduce inventarul agricol în colectiv, iar în 26 de G.A.C. – uri s-au făcut 83 de „excluderi nejuste”. Aceste cazuri au fost reanalizate și 71 de familii au fost reprimite în colectiv. Participarea colectivștilor la muncă în anul 1952 a fost bună în 71 de G.A.C. – uri și slabă în 42 dintre acestea. S-au înregistrat și „atitudini nejuste” ale țăranilor

⁸⁵*Ibidem*, f.19.

⁸⁶*Ibidem*, dosar 37/1952, f. 217.

⁸⁷*Ibidem*, f. 180.

⁸⁸*Ibidem*, dosar 50/1953, f. 8.

⁸⁹SJAN Timiș, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat*, dosar 69/1953, f. 98.

colectiviști: îngrijirea doar a vitelor personale, furturi, recoltă lăsată pe câmp, inventar agricol neîntreținut⁹⁰.

Pe lângă aceste gospodării colective au fost înființate: 50 ferme vaci cu lapte, cu 623 capete și 298 tineret bovin, 57 ferme de oi cu 15199 capete, 56 ferme de scroafe cu 793 capete și 1300 tineret, 16 ferme de stupi cu 701 familii de albine, 34 ferme de păsări cu 11655 de bucăți, 11 ferme de iepuri de casă cu 309 bucăți⁹¹. Însă „cu toate aceste succese obținute în domeniul transformării socialiste a agriculturii, s-au constatat o serie de lipsuri, abateri și denaturări de la linia partidului. Forțarea ritmului colectivizării îl constituie unii agenți fiscali și colectori, care după ce sechestrează unele bunuri de la țărani muncitori pentru impozite și cote, le spun acestora că le pot primi înapoi și pot scăpa de aceste obligațiuni dacă se înscriu în Goscol. Astfel de metode a folosit colectoarea Moșuț E. care a înscris într-o singură zi aproape 300 de țărani într-o singură comună. La fel s-a întâmplat și în localitățile Sânandrei, Făget și Bichigi. Urmarea a fost că membrii înscriși n-au venit toți la lucru, iar G.A.C. –urile au rămas în urmă. O altă abatere în crearea de Goscoluri este și aceea că în loc să se respecte linia partidului, în sensul de a se face comasarea acolo unde colectiviștii au mai mult pământ și schimbul de pământ nu s-a făcut cu consimțământul țăranilor muncitori, ci s-a făcut comasarea acolo unde pământul era mai bun”⁹². Printre gospodăriile agricole fruntașe se numărau: Peciul Nou, Ivanda, Dinaș, Bodo, Socol, Bogda, T.O.Z. –uri fruntașe: Moșnița Nouă, Biled, Hodoni, Ofsenița, Iosif, G.A.C. –uri slabe: Banloc, Bazoșul Vechi, Giroc⁹³.

Bineînțeles că aceste „insuccese” în procesul de colectivizare începând cu octombrie 1952, sunt atribuite fostei conduceri a Secției agrare a C.C., îndrumată de Ana Pauker, care „în loc să controleze aplicarea hotărârii CC al PMR de către comitetele județene și apoi regionale și raionale ale partidului și organele Ministerului Agriculturii, s-a transformat din aparat al C.C. în organ de directivă, substituindu-se în același timp și Comitetele regionale ale partidului. Ea stabilea, de ele mai adeseori, din birou, comunele unde să se constituie gospodării colective, aproba trecerea la comasarea pământurilor, hotăra care gospodării propuse de comitetele regionale să fie supuse aprobării C.C. , dădea dispoziții comitetelor regionale contrare hotărârilor C.C. al partidului și ținea legătura direct cu unii activiști din aparatul comitetelor regionale, peste capul acestor

⁹⁰*Ibidem*, f. 100.

⁹¹SJAN Timiș, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 37/1952, f.8.

⁹²*Ibidem*, f. 9.

⁹³*Ibidem*.

comitete. În același timp, conducerile Secției agrare a C.C. și a Ministerului Agriculturii își ascundeau reciproc gravele greșeli ce le săvârșeau. Aceste metode antipartinice s-au răsfrânt până jos. Activiști din aparatul din aparatul Comitetelor regionale, care țineau legătura directă cu Secția agrară a C.C. se substituiau la rândul lor comitetelor regionale ale partidului, înființând gospodării colective peste capul acestor organe și ocolind de multe ori însăși organizația de bază din sat. Prin aceste metode, Comitetele județene și de plasă, organele conducătoare de partid răspunzătoare de întreaga muncă de construire a socialismului pe teritoriul respectiv au fost demobilizate și izolate de munca pentru colectivizarea agriculturii”⁹⁴.

Manifestările „dușmanului de clasă” se produc în comunele și satele unde sunt perspective de a se crea noi G.A.C. – uri și T.O.Z. – uri, precum și în comunele și satele unde deja există gospodării agricole și T.O.Z. – uri. Astfel, întovărășirea agricolă din satul Nevrincea, raionul Făget nu s-a putut transforma în G.A.C. din cauză că reacțiunea și elementele dușmănoase au influențat pe țăranii săraci și mijlocași care au avut pământ în perimetrul de comasare ca să nu semneze actele de schimbare a terenului⁹⁵.

Pentru a se îmbunătăți activitatea de colectare a cotelor obligatorii⁹⁶, în anul 1953 se formează echipe mixte compuse din activiști de partid, salariați ai sfaturilor populare, colectori, deputați comunali, din cetățenii cinstiți care și-au predat în întregime cotele către stat, prin comisiile de femei s-a dus muncă de lămurire pentru predarea cotelor, totodată au fost antrenați și directorii de școli prin secțiunea învățământ, care prin copii de la școli au dus muncă de lămurire cu părinții pentru a preda cotele. Aceste măsuri au dus la impulsionarea activității de predare a cotelor pe trimestrele III – IV. Comunele care s-au evidențiat în strângerea cotelor: Peciul Nou, Ciacova, Jimbolia, Ionel, Moșnița Nouă, însă „într-o serie de comune nu s-a înțeles importanța colectărilor și se observă o delăsare completă față de această problemă în comunele: Dinaș, Recaș, Chevereșul Mare, Șipet, Berini unde colectărilor la produsele animale au atins procentajul de 10 – 20%”⁹⁷.

⁹⁴Tudor Rățoi, Nicolae Chipurici(eds.), *Rezistența anticomunistă din sud – vestul României. Colectivizarea agriculturii. Realități și aparențe. Documente vol. IV*, Ed. Alma, Craiova, 2008, documentul nr. 42, pp. 101-104.

⁹⁵S.J.A.N. Timiș, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 37/1952, f.10.

⁹⁶Referitor la cotele obligatorii vezi și *Raul Ionuț Rus Cotele obligatorii și țăranimea în județul Timiș – Torontal. 1945-1948*, în: „Analele Banatului, Serie Nouă, Arheologie-Istorie”, XX, 2012, ed. Mega, Cluj Napoca, pp. 393-400.

⁹⁷S.J.A.N. Timiș, fond *Sfatul Popular Regional Banat*, dosar 74/1953, nenumărat.

La 03.12.1953 situația în procente a colectărilor se prezenta astfel:

1. *La produse vegetale*: grâu – 94,2%, secară – 99,20%, orz – 71,70%, ovăz – 52,3%, porumb – 34,7%, floarea soarelui – 51,9%, fasole – 2,8%, cartofi – 31,4%, fân – 38%, lucernă – 1,9%, trifoi – 7,6%, borceag – 4,5%.

2. *La produse animale*: carne de vită – 38,9%, carne de porc – 18,9%, lapte de vacă – 42,7%, lapte de oaie și capră – 69,6%⁹⁸.

Cauzele pentru care planul la colectarea cotelor nu a fost îndeplinit: comitetele executive comunale nu dau atenția cuvenită acestei munci. Când „sunt trimiși delegați de la regiune și raion pe teren, colectările merg mai bine”. O altă cauză a neîndeplinirii planului este aceea că sunt o serie de manifestări „care caută să împiedice campania de colectări”: în comuna Stamura Română din Raionul Timișoara în seara zilei de 29.11.1953, circa 80 de țărani din comună „s-au răsculat asupra tovarășului președinte, a collectorului, a șefului postului de Miliție, care au fost bătuți, după care au spart geamurile și ușile Sfatului”. În Foeni, Oprea Gheorghe, consideră că „impulsionarea în a preda cotele este numai o metodă de a intimida pe colectiviști să semneze statutul G.A.C. – ului din comună”⁹⁹.

O caracteristică a muncii în gospodăriile colective, este aceea că după predarea cotelor destinate statului, produsele rămase se repartizează membrilor colectiviști, după zilele de muncă și nu după pământul, vitele sau inventarul agricol cu care au intrat în colectiv. Activități care în trecut intrau în firescul lucrurilor sunt cum monopolizate de activiștii de partid. Țăranii trebuiau mobilizați, pentru a face arăturile și semănăturile la timp, pentru a strânge recolta la timp și fără pierderi, pentru a-și plăti impozitele etc.¹⁰⁰.

Procesul colectivizării agriculturii se finalizează în primăvara anului 1962. Rezultatele – chiar dacă nu au căpătat proporțiile dezastruoase din Uniunea Sovietică – au fost tot atât de nefaste, țăranul considerând gospodăria agricolă colectivă cu totul străină de interesele sale și-a concentrat toate eforturile asupra lotului individual ce-i fusese lăsat, ceea ce explică ponderea însemnată deținută de producția acestor loturi în aprovizionarea orașelor¹⁰¹.

⁹⁸*Ibidem.*

⁹⁹*Ibidem.*

¹⁰⁰Eugen Mioc, *op. cit.*, p. 227.

¹⁰¹Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, ediția a IV – a adăugită și revizuită, Ed. Univers Enciclopedic, București 2008, p. 484.